

Hannu Kotila & Tuire Palonen

Hannu.Kotila@haaga-helia.fi, tuipalo@utu.fi

Korkeakoulun ja työelämän kentillä

Asiantuntijatehtävät edellyttävät tavalla tai toisella teorian ja käytännön yhdistämistä. Sen vuoksi korkeakoulujen työelämäyhteistyö on aina ajankohtainen aihe. Yliopistopedagogiikka-lehden uusi numero paneutuu korkeakoulujen ja työelämän rajapintaan nivoutuvaan tutkimukseen ja opetukseen. Sen lisäksi, että teemanumero asemoituu työn ja korkeakoulutuksen välimaastoon, se on kirjoitettu tiiviissä yhteistyössä yliopisto- ja ammattikorkeakoulusektorin kesken ja kohteena on siis koko korkeakoulukenttä. Omat odotuksemme toimitukselle lähetettyjen artikkelien määrästä ylittyivät moninkertaisesti. Näyttää siltä, että työelämänumerolle oli olemassa tilaus. Lopulta päädyimme siihen, että teemanumero julkaistaan kahdessa osassa. Ensimmäinen osa ilmestyy tässä, vuoden 2018 joulukuussa ja toinen on tulossa vuoden 2019 puolella heti kun toimitukselliset työt saadaan päätökseen.

Viime vuosina korkeakoulujen opetussuunnitelmista on pyritty laatimaan osaamisperusteisia, jolloin painopisteenä on ollut niiden kriteeripohjaisuus, autenttisuus sekä ainakin paikoin myös työelämälähtöisyys. Yleisemmin on puhuttu työelämärelevanssista eli siitä, että korkeakouluopintojen pitää tuottaa valmiuksia työelämään. Työelämäyhteistyöllä tarkoitetaan nimenomaan näkyviä välineellisiä hyötyjä yhteiskunnalle ja elinkeinoelämälle ja korkeakoulupedagogiikan odotetaan samalla fokusoituvan yritys yhteistyöhön, yritysprojekteihin ja aluekehitystyöhön, esimerkiksi ohjaamalla opiskelijoita tekemään yritysprojekteja osana opintojaan. Näin on jo tapahtunutkin, erityisesti teknisillä ja luonnontieteellisillä aloilla.

Yleisten työelämätaitojen kehittäminen ei ole pelkästään suomalainen ilmiö, vaan tema nousi näkyvästi esille jo pari vuosikymmentä sitten esimerkiksi koulutusjärjestelmän tuottamia kompetensseja

luokitelleessa OECD:n DeSeCo-projektissa (Definition and Selection of Competences) (Nykänen & Tynjälä, 2012). Projektissa määritettiin kaikille kansalaisille keskeiset osaamisalueet sekä yksilön että yhteiskunnan kannalta nostamalla esiin ryhmässä toimimisen edellyttämät vuorovaikutustaidot, yksilön autonomisen toiminnan sekä välineisiin liittyvän vuorovaikutuksen.

Työelämäperusteisuuden nähdään toisinaan kilpailevan tiedepohjaisuuden tavoitteiden kanssa. Työelämäyhteistyö ei ole kuitenkaan pelkkään vapaaehtoisuuteen perustuvaa toimintaa, vaan meitä velvoittaa siihen myös lainsäädäntö. Sinänsä suomalaiset korkeakouluopiskelijat eivät opiskele työelämää varten, vaan he ovat jo siellä. Opintojen aikainen työssäkäynti on yleistä koko Euroopassa, mutta suomalainen erityispiirre on opintojen ja lukukauden aikana tapahtuva työssäkäynti saman alan töissä kuin mihin opinnot kohdistuvat. Vaikka tämä saattaa toteutua eri laajuudessaan eri aloilla, se vaikuttaa työn ja oppimisen suhteeseen korkeakoulutuksessa. Perinteiset harjoittelujaksot ja opinnäytetyöt ovat itsessään tärkeitä työelämäyhteistyön muotoja. Monella alalla tämä ei kuitenkaan riitä, vaan uusia tapoja toimia yhdessä kaivataan asiantuntijuuden kehittymisen eri vaiheisiin (Murtonen 2017; Nykänen & Tynjälä, 2012). Työelämävalmiudet nousevat esiin myös oppimista arvioitaessa, erityisesti kun kohteena ovat näyttökokeet. Siitä huolimatta, että monien alojen osaamisen oletetaan rakentuvan tieteellisten näyttöjen varaan, niistä käydään jatkuvaa keskustelua ja uusia yhteistyömuotoja etsitään yhdessä muiden korkeakoulujen, elinkeinoelämän, julkisen sektorin ja järjestöjen kanssa.

Työn ja koulutuksen liitto on kuitenkin paikoin ongelmallinen. Kahden eri foorumin maailmat

eroavat toisistaan jo siinä, miten tietoon ja osaamiseen suhtaudutaan. Erityisesti hyvinvointipalveluiden sektorilla on keskusteltu evidenssiin pohjautuvista käytännöistä. Ajattelulla on juuret lääketieteessä (Sackett, Rosenberg, Gray, Haynes & Richardson, 1996). Tavoitteena on kuroa umpeen tutkimuksen ja käytäntöjen välistä kuilua niin, että systemaattisesti testattu tietämys eli tieteellinen tieto edesauttaisi ammattilaisten päätöksentekotilanteita ja toimisi työprosessien laaduntakeena (Avby, 2015). Evidenssiin tukeutumisen peruseräite sisältää ajatuksen siitä, että käytäntöjen taustalla on tieteellisesti testattuja toimintamalleja, joita päivitetään säännöllisin väliajoin. Imperatiivi tarjota asiakkaille, potilaille ja palvelujen käyttäjille parhaat mahdolliset palvelut ja tietämys ovat saaneet taakseen poliittisten päättäjien tuen ja tarjonnet asean julkiseen keskusteluun, myös muualla kuin Suomessa (Kvernbekk, 2011).

Houkuttelevasta nimestään huolimatta evidenssiin perustuvien käytäntöjen perusta ei ole ristiriidaton. Sanaparin molemmat puolet (evidenssi, käytäntö) ovat ongelmallisia. "Evidenssiä" selvittää Erautin (2004) lausuma siitä, että tietämys on julkisesti hyväksyttyä silloin, kun sen uskotaan olevan suurella todennäköisyydellä paikkansa pitävää ja kun se perustuu tutkimukseen tai käytännön kokemuksen myötä saaduille argumenteille. Käytäntö taas edustaa kompleksia sosiaalista toimintaa omine päämäärineen ja standardeineen (Kvernbekk, 2011). Tiettyä käytäntöä ei ensisijaisesti oikeuteta hypoteesien tai teorioiden perusteella vaan sen mukaan, miten tehokkaaksi se osoittautuu. Sen sijaan tutkimus tarjoaa vain harvoin nopeita ratkaisuja arjen ongelmiin (Barkham & Mellor-Clark, 2003). Työelämässä nähdyt toimintatavat perustuvat siksi pikemminkin kokemuksen ja työssä opittujen rutiinien varaan kuin systemaattiseen tutkimukseen. Usein päivittäisten työtehtävien virta saadaan menestyksekkäästi hoidettua näinkin, joskus jopa asiantuntija-aloilla. Rutiinien riittämättömyys nousee kuitenkin esiin erityisesti silloin kun toimintaympäristön kompleksisuus kasvaa tai se muuttuu nopeasti (Lehtinen, Hakkarainen & Palonen, 2014). Koska toiminta ja oppiminen ovat työorganisaatioissa toisiinsa linkittyneinä, niitä on usein vaikea erottaa. Aikaisemmat kokemukset valautuvat rutiineihin ja käytänteisiin ja niistä tulee vähitellen osa äänetöntä (tacit) ja vaikeasti jaettavissa olevaa osaamista. Osaamisen rutiinoituessa sen muutokseen vastaaminen heikentyy (Eraut, 2004).

On myös puhuttu yhteiskunnan "tietoistumisesta" (engl. epistimication), jolla on viitattu siihen, että kaikkinaisessa arjessa käsitellään sellaisia ilmiöitä, jotka on aikaisemmin liitetty tiedeyhteisöjen osaamiseen. Tieteestä on samalla tullut se taho, joka tarjoaa toiminnan turvallisuuden, rationalismin ja päätöksenteon perusteet. Tiedemaailman ulkopuolellakin erilainen informaation kerääminen, tallentaminen

ja jakaminen muuttavat toimintatapoja, myös työelämässä (Parton, 2009). Abstraktista eksperttietämyksestä, jonka painopiste on ollut episteemisessä ja kognitiivisessa perustassa on samalla vähitellen siirrytty kohti organisaatioiden hallitsemia kompetensseja. Näin murtuu aikaisempi tietämysvalta, joka on jakautunut ammattilaisten, palveluiden käyttäjän, valtion ja korkeakoulujen kesken. Työorganisaatioista on tullut systeemien viides toimija, jonka vaikutusvalta näyttää vain kasvavan koko ajan (Evetts, 2010). Kaiken kaikkiaan tieteen ja koulutuksen maailmat verrattuna työelämän maailmoihin perustuvat monella eri tavalla erilaisiin lähtökohtiin ja niiden välillä on vääjäämättä rajankäyntiä.

Yliopistopedagogiikan teemanumeron ensimmäinen osa tarkastelee eri näkökulmista katsoen työelämän vaikutuksia korkeakoulupedagogiikkaan sekä opettajan, opiskelijan ja työelämän rooleja oppimisessa. Rene Butter ja Meiju Keinänen tarkastelevat englanninkielisessä artikkelissaan opiskelijoiden näkökulmaa yliopistojen ja yritysten yhteistyöhön ja erityisesti siihen, miten yritysten kanssa tuotetut oppimisympäristöt tukevat opiskelijoiden innovaatiokyvykkyyttä. Artikkelissa esitellään yhden ammatikorkeakoulussa toteutetun tapaustutkimuksen, jossa osallistujat suorittivat autenttisia, yrityksiltä saatuja tehtäviä tiimeissä toimien. Tutkimus tuotti samalla opiskelijoiden itsearviointia tukevan työkalun, jonka tarkoituksena on edistää opiskelijoiden innovaatiokyvykkyyttä.

Aino Kääriäisen, Maria Tapola-Haapalan, Kirsi Nousiainen, Maija Jäppisen, Mirja Satkan ja Ilse Julkusen artikkeli tarkastelee työelämätaitojen oppimista sosiaalityössä. Tutkimuksessa esitellään sosiaalityön maisteriopintojen osana toteuttavaa käytäntötutkimusopintojaksoa. Sen aineistona ovat opiskelijoiden kirjoittamat refleктоivat esseet. Artikkelissa tarkastellaan erityisesti työelämän ja koulutuksen välisiä jännitteitä. Työelämävalmiuksien kehittämisen ohella pohditaan tutkimusperustaisen asiantuntijuuden edistämistä korkeakouluopetuksessa.

Teemanumeron ensimmäisessä osassa julkaistaan kahden tieteellisen tekstin lisäksi lyhyitä artikkeleja Kehittäminen ja kokeilut – osioissa. Helena Aittola, Taru Siekkinen, Satu Hakanurmi ja Merja Karjalainen pohtivat AVOT mallin kehittämistä siten, että avoin korkeakouluopetus voisi vastata nykyistä paremmin työelämän osaamistarpeisiin. Satu Lautamäen ja Lotta Saarikosken artikkeli puolestaan käsittelee yritysprojekteja monitieteisyyden näkökulmasta. Pedagoginen kehittäminen on aiheena Minna Ruokosen, Erja Vottosen ja Tiina Kinnusen kirjoituksessa, jossa he esittelevät kokemuksia roolipelin käytöstä haastavan asiakastyön oppimisessa. Reeta Heikkilä ja Johanna Jyrkkä kertovat omassa kirjoituksessaan farmasian opinnoissa käytettävästä käänteisestä opetuksesta.

Teemanumeroon tarjotut tekstit liittyivät monella tavalla korkeakoulukentän ajankohtaisiin asioihin.

Lainsäädännön muutoksen myötä uusiutunut erikoistumiskoulutus nostetaan esiin yleisemmästä näkökulmasta Kari Seppälän ja Susanna Niiniön kirjoituksessa ja erityisesti Psykonetin kannalta katsoen Kari Lehden tekstissä. Erikoistumiskoulutuksilta odotetaan vastetta työelämän spesifeihin osaamistarpeisiin. Essi Ryyminin ja Laura Vainion englanninkielinen teksti kohdistuu opettajien pedagogiseen osaamiseen ja vuorovaikutustaitoihin. Teemanumeron ensimmäiseen osaan mahtuu lisäksi yksi lektio, Annastiina Mäen kirjoitus johtajuuskulttuureista.

Loput teemanumeroon osoitetuista lehden toimittukseen saapuneista ja julkaistaviksi hyväksytyistä kirjoituksista, kaksi tieteellistä artikkelia ja yhdeksän lyhyttä kirjoitusta, julkaistaan vuoden 2019 ensimmäisessä numerossa.

Helsingissä ja Turussa 17.12.2018

Hannu Kotila, Haaga-Helia, Ammatillinen opettaja-korkeakoulu ja Tuire Palonen, Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta, Opettajankoulutus

LÄHTEET

- Avby, G. (2015). Evidence in practice: On knowledge use and learning in social work. Linköping: Linköping University Electronic Press.
- Barkham, M. & Mellor-Clark, J. (2003). Bridging evidence-based practice and practice-based evidence: Developing a rigorous and relevant knowledge for the psychological therapies. *Clinical Psychology & Psychotherapy: An International Journal of Theory & Practice*, 10(6), 319–327.
- Eraut, M. (2004). Informal learning in the workplace. *Studies in continuing education*, 26(2), 247–273.
- Evetts, J. (2010). Organizational Professionalism: changes, challenges and opportunities. Teoksessa DPU Conference (Aarhus University), Organizational learning and beyond, Copenhagen, October 20th 2010. Haettu osoitteesta: http://www.dpu.dk/fileadmin/www.dpu.dk/uddannelse/phdudannelse/phdprogrammer/docsol/docsolclosingconference/forskning_organisation-og-laering_20101013152633_julia-evetts—organizational-professionalism—changes—challenges-and-opportunities—pp.pdf
- Kvernbekk, T. (2011). The concept of evidence in evidence-based practice. *Educational Theory*, 61(5), 515–532. Haettu osoitteesta: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/j.1741-5446.2011.00418.x>
- Lehtinen, E., Hakkarainen, K. & Palonen, T. (2014). Understanding learning for the professions: How theories of learning explain coping with rapid change. Teoksessa S. Billett, C. Harteis, H. Gruber (toim.), *International handbook of research in professional and practice-based learning* (s. 199–224). Dordrecht: Springer.
- Murtonen, M. (toim.) (2017). Opettajana yliopistolla – Korkeakoulupedagogiikan perusteet. Tampere: Vastapaino.
- Nykänen, S. & Tynjälä, P. (2012). Työelämätaitojen kehittämisen mallit korkeakoulutuksessa. *Aikuiskasvatus*, 32(1), 17–28.
- Parton, N. (2009). Challenges to practice and knowledge in child welfare social work: From the 'social' to the 'informational'?. *Children and Youth Services Review*, 31(7), 715–721.
- Sackett, D. L., Rosenberg, W. M., Gray, J. M., Haynes, R. B. & Richardson, W. S. (1996). Evidence based medicine: what it is and what it isn't. 1996:312:71 DOI: <https://doi.org/10.1136/bmj.312.7023.71>